

فصل سوم

تحوالات قیمتی در بخش صنعت، معدن و تجارت

مقدمه

قیمت‌ها آینه تمام نمای وضعیت اقتصادی کشور هستند. تأثیرات سیاست‌های اقتصادی، انتظارات و رفتارها و انگیزه‌های اقتصادی در قیمت‌ها ظهور و بروز می‌یابد. همچنین قیمت‌ها ضمن این‌که اطلاعات اقتصادی را منتقل می‌نمایند، تخصیص درآمدهای خانوار برای مصرف و نیز پتانسیل منابع و نهادهای تولیدی در فضای اقتصادی بازار را برقرار می‌سازد.

تحلیل تحولات قیمت‌ها موضوع بسیار مهمی است که در تحلیل عملکرد بخش صنعت باید مورد توجه قرار گیرد. اهمیت این موضوع از دو جنبه قابل ارایه است: اول، تأثیر مستقیم افزایش قیمت نهاده‌ها (خدمات وابسته به تولید) بر قیمت‌های تمام شده و دوم، افزایش قیمت تمام شده کالاها به واسطه کاهش مقیاس تولید ناشی از آن و نیز کاهش قدرت خرید مصرف‌کنندگان و کاهش تقاضای منتج از آن. از این رو قیمت‌ها در عملکرد بخش صنعت نقشی دو سویه دارد؛ از یک سو قیمت تمام شده محصول نهایی که افزایش قیمت آن منجر به کاهش تقاضای کالا برای مصرف‌کننده خواهد شد و از سوی دیگر کاهش تقاضای مؤثر که به کاهش مقیاس، حجم تولید و افزایش هزینه‌های تولید منجر می‌شود. شاخص‌های قیمت نشان‌گر قیمت سبد کالاها و خدمات مصرفی یا تولیدی و یا صادراتی و ... با در نظر گرفتن سهم و ضریب اهمیت این کالاها در سبد مفروض است. از این رو عمده‌ترین شاخص‌های قیمتی به شاخص‌های قیمت مصرف‌کننده، تولیدکننده، صادراتی تقسیم می‌شوند. تغییرات در شاخص قیمت به منزله تغییر در سطح قیمتی سبد معینی از کالاها

و خدمات است که بسته به نوع شاخص قیمتی در حوزه مصرف، تولید یا صادرات و ... روند سطح عمومی قیمت‌ها را تعیین می‌کند که در ادامه به بررسی تغییرات شاخص‌های مذکور پرداخته شده است.

۱-۳. روند تغییرات شاخص‌های عمومی قیمت

۱-۳-۱. شاخص بهای تولیدکننده

شاخص بهای تولیدکننده در سال ۱۳۹۴ رشد ۴٫۹ درصدی را تجربه کرد که نسبت به سال قبل کاهش ۱۰ درصدی داشته است. در واقع سال ۱۳۹۴ را می‌توان سال تخفیف فشارهای تورمی سمت عرضه در اقتصاد دانست. شایان ذکر است گروه‌های اصلی این شاخص شرایط یکسانی نداشته است. به عنوان نمونه، شاخص بهای تولیدکننده صنعت (ساخت) با رشد ۰٫۴- درصدی مواجه بوده است که در مقایسه آن با رشد ۱۰ درصدی سال قبل، شرایط رکودی حاکم بر این بخش را منعکس می‌نماید. در مقابل رشد شاخص بهای تولیدکننده در دو بخش خدمات و کشاورزی اگرچه به نسبت سال گذشته پایین‌تر بوده است، ولی به نسبت هزینه‌های بخش ساخت، رشد بالاتری را تجربه نموده است.

جدول ۱-۳. تغییرات شاخص بهای تولیدکننده و زیرگروه‌های اختصاصی

تغییرات سالانه (درصد)	سهم از تورم - واحد درصد		
	۱۳۹۴	۱۳۹۳	
شاخص کل	۴٫۹	۱۴٫۸	-
ماهیگیری و جنگلداری، شاورزی	۵٫۷	۱۳٫۷	۱٫۰۹
صنعت (ساخت)	-۰٫۴	۹٫۹	-۰٫۲۱
خدمات	۱۳٫۸	۲۵٫۷	۴٫۰۲

ماخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

بررسی جدول (۱-۳) و اطلاعات تکمیلی نکات زیر را به دست می‌دهد:

۱- بخش خدمات با سهم ۴,۰۲ واحد درصدی (از مقدار ۴,۹ درصد) عامل اصلی تغییرات شاخص بهای تولیدکننده بوده است. گفتنی است تحلیل آمارهای سال ۱۳۹۴ حاکی از رشد ۸,۷ درصدی قیمت در بخش حمل و نقل و انبارداری است که سهم ۱,۵ واحد درصدی از تغییرات شاخص بهای تولیدکننده را به خود اختصاص داده است.

شاخص بهای تولیدکننده تولید فلزات پایه در سال ۱۳۹۴ معادل ۱۴- درصد رشد داشته است که تأثیر مستقیمی بر کاهش هزینه تولید در ساخت بسیاری از صنایع پایین دستی فلزات دارد. کاهش شاخص بهای تولیدکننده در تولیدات بخش فلزی به میزان ۱ درصد باعث کاهش تغییرات شاخص کل شده است. البته در بخش تولید سایر فرآورده‌های معدنی غیرفلزی رشد اندک ۱,۹ درصدی مشاهده می‌شود که با توجه به ضریب اهمیت بسیار کوچک آن (۲,۷۱ درصد) تأثیری کمتر از یک درصد برافزایش شاخص بهای تولیدکننده داشته است.

جدول ۳-۲. رشد شاخص بهای تولیدکننده در گروه‌های اصلی

سهم درافزایش یا کاهش تورم کل سال ۱۳۹۴	۱۳۹۴ درصد	۱۳۹۳ درصد	
-	۴,۹	۱۴,۸	شاخص کل
۴,۰۲	۱۳,۸	۲۵,۷	خدمات
۱,۵۵	۸,۷	۲۵,۸	حمل و نقل و انبارداری
۱,۵۳	۲۷,۸	۳۵,۴	بهداشت و مددکاری اجتماعی
۰,۴۷	۱۷	۱۳,۹	آموزش
۰,۱۸	۲۲,۷	۲۵,۷	سایر فعالیت‌های خدمات عمومی، اجتماعی و شخصی
۰,۱۸	۱۸,۱	۲۰,۸	هتل و رستوران

۱۳۹۳ درصد	۱۳۹۴ درصد	سهم درافزایش یا کاهش تورم کل سال ۱۳۹۴
۱۶,۸	۸,۲	۰,۱۱
۱۳,۷	۵,۷	۱,۰۹
۹,۹	-۰,۴	-۰,۲۱
۳۶	۹,۱	۰,۶۵
۱۷,۶	۵,۶	۰,۵۲
۱۳,۳	۸,۸	۰,۴۹
۱,۶۷	۱۴,۹	۰,۱۹
۱۷,۳	۸,۹	۰,۰۸
۶۱,۶	۴۹,۲	۰,۰۷
۸,۹	۳	۰,۰۶
۷,۴	۸,۴	۰,۰۶
۷	۴,۷	۰,۰۵
۱۳	۱,۹	۰,۰۵
۱۵,۲	۳,۶	۰,۰۳
۶,۶	۲,۴	۰,۰۲
۵,۸	۷,۸	۰,۰۲
۱۶,۴	۷,۶	۰,۰۲
۳,۱	۷,۳	۰,۰۱
۵,۸	۴,۴	۰,۰۱
۱۲	۱,۸	۰,۰۰

سهم درافزایش یا کاهش تورم کل سال ۱۳۹۴	۱۳۹۴ درصد	۱۳۹۳ درصد	
۰,۰۰	۰	۸,۹	تولید محصولات رایانه‌ای، الکترونیکی و نوری
۰,۰۰	-۰,۶	-۳,۷	دخانیات
-۰,۰۱	-۱,۹	-۴,۶	تولید کاغذی و فرآورده‌های کاغذی
-۰,۹۷	-۱۴	-۱,۹	تولید فلزات پایه
-۱,۳۴	-۱۲,۷	-۳,۲	تولید مواد شیمیایی و فرآورده‌های شیمیایی

ماخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

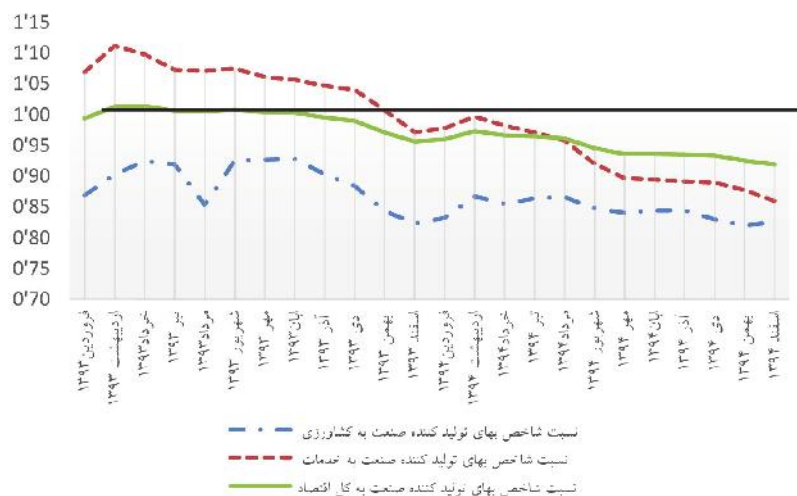
۲- بخش کشاورزی به عنوان یکی از عرضه‌کنندگان نهاده در صنایع تبدیلی و تکمیلی با تورم ۵,۷ درصد در سال ۱۳۹۴ مواجه بوده که دارای سهم رشد ۱,۰۹ واحد درصدی از تورم تولیدکننده می‌باشد. شاخص قیمت بخش کشاورزی به عنوان تامین‌کننده بخشی از نهاده‌های صنعت، تأثیر مستقیمی بر شاخص قیمت برخی بخش‌های صنعتی دارد. به عنوان مثال تولید فرآورده‌های غذایی با رشد ۸,۸ درصدی^۱، تولید منسوجات با رشد ۲,۴ درصدی و تولید چرم و فرآورده‌های آن با رشد ۱,۸ درصدی روبه رو بوده است.

۳- در این سال تولید کک و فرآورده‌های نفتی با سهم ۰,۶۵ واحد درصدی، تولید وسایل نقلیه موتوری با سهم ۰,۵۲ واحد درصد و تولید فرآورده‌های غذایی با سهم ۰,۴۹ واحد درصد بیشترین تأثیر بر شاخص بهای تولیدکننده را داشته است. بنابراین یکی از رشته فعالیت‌های صنعتی دارای سهم بالا در شاخص بهای تولیدکننده، تولید فرآورده‌های غذایی بوده است.

۴- روند رشد شاخص بهای تولیدکننده بخش‌های صنعت، کشاورزی و خدمات باعث

۱. بیشترین رشد قیمتی مربوط به تولید فرآورده‌های آسیاب غلات، نشاسته و فرآورده‌های آن با رقم ۲۶,۲ درصد بوده است.

شده رابطه مبادله بخش صنعت به خدمات و رابطه مبادله بخش صنعت نسبت به بخش های خدمات و کشاورزی در دو سال اخیر روندی کاهشی داشته باشد.^۱

ماخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

نمودار ۳-۱. رابطه مبادله بخش صنعت با کشاورزی، خدمات و کل اقتصاد

در سال ۱۳۹۴ رابطه مبادله قیمت بخش صنعت نسبت به کل اقتصاد و همچنین دو بخش کشاورزی و صادرات، روندی نزولی و به ضرر بخش صنعت داشته است. گسترده بودن قیمت گذاری دستوری کالاهای بخش صنعت (نسبت به بخش هایی مانند خدمات) به ویژه محصولات پایه صنعتی مانند پتروشیمی، فولاد، سیمان و ...

۱. لازم به توضیح است که رابطه مبادله بخش صنعت نسبت به بخش کشاورزی و بخش خدمات در سال های منتهی به ۱۳۹۰ و ۱۳۹۲ روندی صعودی را تجربه نموده است و پس از این سال ها رابطه مبادله به ضرر بخش صنعت کاهش داشته است.

به تغییر رابطه مبادله به ضرر بخش صنعت، نسبت به سایر بخش های اقتصادی منجر شده است.

۳-۱-۲. شاخص بهای مصرف کننده

رشد شاخص مصرف کننده در سال ۱۳۹۴ حاکی از افزایش ۱۱٫۹ درصدی است که بخش عمده آن مربوط به زیرگروه خدمت می باشد (تورم گروه خدمت معادل ۱۵٫۹ و تورم گروه کالا ۹٫۲ درصد). بررسی گروه های اصلی نشان می دهد گروه خوراکی ها و آشامیدنی ها و مسکن، آب، برق و گاز (با سهم ۳٫۱ واحد درصدی) از تورم ۱۱٫۹ درصدی سال ۱۳۹۴ بیشترین سهم را در ایجاد تورم داشته اند.^۱

جدول ۳-۳. تغییرات شاخص بهای مصرف کننده در گروه های اصلی و اختصاصی

۱۳۹۳-۹۴

واحد: درصد

گروه	۱۳۹۳	۱۳۹۴	ضریب اهمیت	سهم در افزایش یا کاهش تورم کل سال ۱۳۹۴
خوراکی ها و آشامیدنی ها	۹٫۱	۱۰٫۴	۲۷٫۳۸	۳٫۱
دخانیات	-۶٫۱	-۳٫۱	۰٫۳۵	۰٫۰
پوشاک و کفش	۱۸٫۵	۱۰٫۴	۴٫۹۴	۰٫۷
مسکن، آب و برق و گاز	۱۶٫۷	۱۲٫۳	۳۲٫۸۲	۳٫۱
اثاث، لوازم و خدمات مورد استفاده	۱۰٫۶	۵٫۷	۵٫۱۳	۰٫۴
بهداشت و درمان	۳۱٫۷	۲۳٫۸	۶٫۹۸	۱٫۹

۱. گروه مسکن آب، برق و گاز صرفاً شامل اجاره بهای مسکن و هزینه آب، برق و گاز است و با بخش مسکن و ساختمان که در فصل قبل (اقتصاد کلان) بحث شد متفاوت است.

گروه	۱۳۹۳	۱۳۹۴	ضریب اهمیت	سهم در افزایش یا کاهش تورم کل سال ۱۳۹۴
حمل و نقل	۲۴	۱۱,۱	۹,۸۷	۱,۲
ارتباطات	۱۰,۸	۳,۶	۲,۳۸	۰,۱
تفریح و امور فرهنگی	۲۲	۱۴,۹	۲,۸۵	۰,۵
تحصیل	۱۲,۸	۱۶,۴	۲,۲۴	۰,۳
رستوران و هتل	۱۸,۸	۱۶,۲	۱,۸۶	۰,۳
کالاها و خدمات متفرقه	۱۵,۹	۱۱,۱	۳,۲	۰,۴
گروه‌های اختصاصی				
کالا	۱۲,۴	۹,۲	۵۲,۶۸	۵,۳
خدمت	۲۰,۵	۱۵,۹	۴۷,۳۲	۶,۶

ماخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

تحلیل گروه‌های اختصاصی نیز نشان می‌دهد از تورم ۱۱,۹ درصدی سال ۱۳۹۴ گروه کالا ۵,۳ واحد درصد و خدمات ۶,۶ واحد درصد نقش داشته‌اند. نکته مهم آنکه تورم ۹ درصدی بخش کالا در این سال در حالی به وقوع پیوسته است که مجموع تورم قیمت‌های ساخت در این سال ۰,۴- درصد بوده است. به عبارت دیگر بخش کالایی به واسطه افزایش هزینه خدمات وابسته، دچار افزایش قیمت شده است. در جدول (۳-۴) رشد زیرگروه‌های اصلی قیمت مصرف‌کننده و تولیدکننده به منظور تحلیل کانال‌های تأثیرپذیری رشد قیمت‌ها از یکدیگر ارایه شده است. تورم قیمت‌های مصرف‌کننده در برابر کاهش شدید رشد قیمت‌های تولیدکننده در سال ۱۳۹۴ تنها به میزان محدودی تخفیف یافت. در واقع اشکالات نظام توزیع به ویژه در بخش انبارداری و حمل و نقل و همچنین چسبندگی قیمت‌های مصرف‌کننده از جمله دلایل این موضوع بشمار می‌رود. در واقع تولیدکننده به دلایل مختلف قیمت محصول تولیدی‌اش مناسب نیست و در شرایطی با حداقل قیمت کالا را به فروش می‌رساند که

این موضوع به خصوص در بخش صنعت مشهود است. مصرف‌کننده نهایی نیز کالا را با حداکثر قیمت خریداری می‌کند و در نهایت ارزش اضافی و سود تولید در بخش خدمات و نظام توزیع کالایی دریافت می‌شود، جایی که کمترین سهم را در تولید کالا داشته است (این نقیصه می‌بایست در اصلاح نظام توزیع دیده شود).

جدول ۳-۴. مقایسه تورم تولیدکننده و مصرف‌کننده در سال ۱۳۹۳-۹۴

واحد: درصد

۱۳۹۴	۱۳۹۳	CPI	۱۳۹۴	۱۳۹۳	PPI
۱۱,۹	۱۵,۶	کل	۴,۹	۱۴,۹	کل
۱۵,۹	۲۰,۵	خدمات	۱۳,۸	۲۵,۷	خدمات
۹,۲	۱۲,۴	کالا	-۰,۴	۹,۹	ساخت (صنعت)
			۵,۷	۱۳,۷	کشاورزی

ماخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

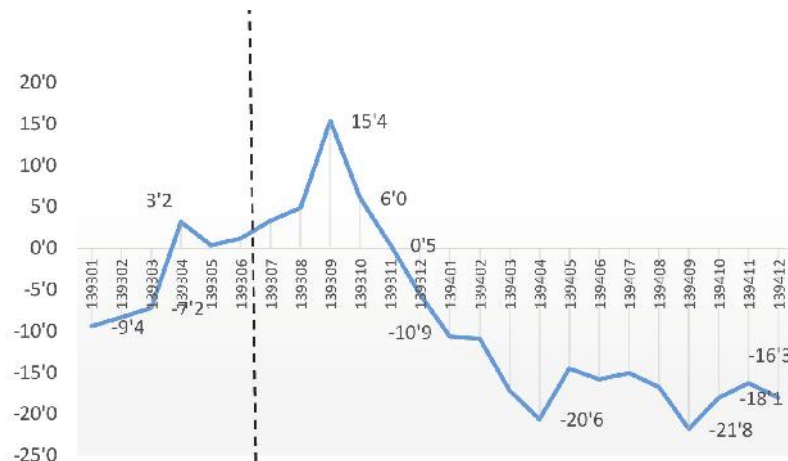
به دلیل تورم بالای گروه خدمات در شاخص بهای کالاهای مصرفی (۱۵,۹ درصد) نسبت به تورم خدمات در شاخص بهای تولید (۱۳,۸ درصد)، شاخص بهای کالاهای مصرفی با اختلاف نسبت به شاخص بهای تولیدکننده در سطح بالاتری قرار گرفته است. یکی از عوامل تأثیرگذار بر کاهش نرخ تورم در سال ۱۳۹۴، انقباض حجم پول در گردش در سه فصل پایانی در این سال بوده است. رشد حجم پول در سه فصل ابتدای سال به ترتیب ۶,۹-، ۲,۳- و ۴,۱- درصد بوده است (تغییرات هر فصل نسبت به اسفند سال ۱۳۹۳ محاسبه شده است). با این حال رشد حجم پول در سه ماهه چهارم ۱۳,۲ درصد افزایش داشته است. همچنین کاهش رشد سطح عمومی قیمت‌های جهانی نیز عامل دیگری در کاهش تورم بوده است. با توجه به کاهش شاخص بهای مصرف‌کننده در سال ۱۳۹۴ نسبت به سال ۱۳۹۳ مطابق جدول ۳-۴ می‌توان بیان داشت که تأثیر نقش متغیرهای پولی بر کاهش تورم در بخش مصرف‌کننده حائز اهمیت است.

مطابق اطلاعات نمودار ۳-۲، افزایش شکاف بین تغییرات شاخص بهای تولیدکننده و بهای مصرف‌کننده (با توجه به تأثیر منفی ناشی از نقش عوامل و متغیرهای پولی / رشد شاخص بهای مصرف‌کننده) نشان می‌دهد تورم مصرف‌کننده معطوف از فشار هزینه خدمات بوده است که علت آن افزایش هزینه‌های توزیع کالا به دلیل کارکردهای ناکارآمد نظام توزیع کالایی است.

بررسی ارقام رشد قیمت کالاهای صادراتی در سال ۱۳۹۴ مبین کاهش ۱۶ درصدی قیمت‌ها بود که در مقایسه با ارقام سال قبل کاهش شدیدی را نشان می‌داد (از ۰/۵- درصد در سال ۱۳۹۳ به ۱۶- درصد در سال ۱۳۹۴). در نمودار (۳-۳) بررسی مقایسه‌ای از تغییرات ماهانه شاخص بهای کالاهای صادراتی در سال‌های ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴ نمایش

داده شده است. شایان ذکر است نوسانات شاخص بهای کالای صادراتی منتج از تغییرات قیمت نفت و دیگر کالاهای صادراتی در بازارهای جهانی و نوسانات نرخ ارز می باشد. به عبارت دیگر در سال ۱۳۹۴ به نسبت سال قبل شوک های مثبت ارزی کمتر بوده است. همچنین روند کاهشی قیمت های جهانی که از سال ۲۰۱۴ (معادل ۱۳۹۳) آغاز گردید، به نحو مشهودتری در قیمت های صادراتی نمود یافته است.

ماخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

نمودار ۳-۳. تغییرات شاخص بهای کالاهای صادراتی سال ۱۳۹۴

تحلیل زیرگروه های شاخص بهای کالاهای صادراتی نشان می دهد که بیشترین دلیل کاهش قیمت کالاهای صادراتی را باید در کاهش ۳۵٫۸ درصدی قیمت محصولات معدنی و ۲۷٫۱ درصدی قیمت محصولات پتروشیمی و نهایتاً کاهش ۱۴٫۱ درصدی فلزات پایه و مصنوعات آنها جستجو کرد. در مقابل، در بخش محصولات کشاورزی (مواد نسجی و مصنوعات از آن، محصولات نباتی و تا حدی محصولات صنایع غذایی) افزایش قیمت محصولات صادراتی قابل مشاهده است.

مقایسه آمار شاخص بهای صادراتی با ارقام معادل در بخش قیمت های تولیدکننده

می‌تواند نتایج دقیق‌تری را آشکار نماید. در بخش محصولات معدنی و پتروشیمی کاهش قیمت‌های صادراتی بسیار شدیدتر از تغییر قیمت‌های داخلی در حوزه تولید بوده است. در مقابل تولید منسوجات شرایط بسیار مناسب‌تری را به لحاظ رشد شاخص قیمت‌های صادراتی در برابر رشد قیمت‌های تولیدکننده نشان می‌دهد.

جدول ۳-۴. تغییرات شاخص بهای تولیدکننده و شاخص بهای صادراتی در سال ۱۳۹۴

واحد: درصد

تغییرات شاخص بهای صادراتی	تغییرات شاخص بهای تولیدکننده	
-۲۷٫۱	-۱۲٫۷	محصولات پتروشیمی
-۳۵٫۸	۱٫۹	محصولات معدنی
-۱۴٫۱	-۱۴	فلزات پایه
۱۱٫۴	۲٫۴	تولید منسوجات

ماخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

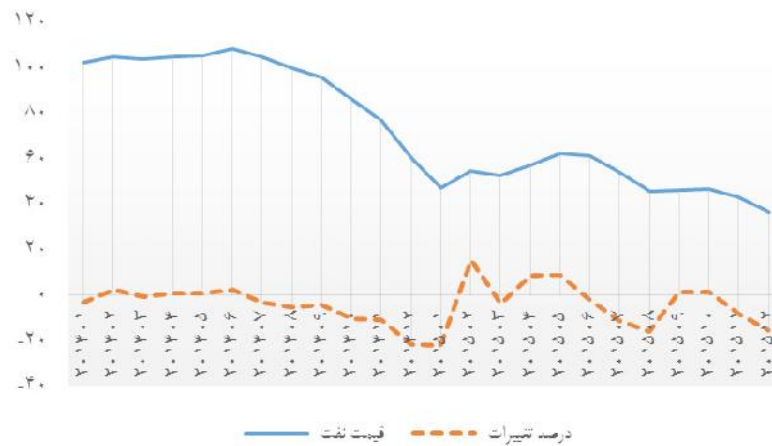
۲-۳- روند شاخص قیمت‌های کالایی منتخب مؤثر بر عملکرد بخش صنعت

و معدن

در این بخش به بررسی وضعیت شاخص قیمت‌های جهانی و روند قیمت برخی کالاهای مؤثر بر عملکرد بخش صنعت و معدن همچون قیمت نفت و فلزات پایه پرداخته شده و تحولات قیمتی این کالاها مورد بررسی قرار گرفته است.

۳-۲-۱. قیمت نفت

نگاهی به روند قیمت نفت خام برنت در سال ۲۰۱۴ و ۲۰۱۵ حاکی از کاهش ۶۴ درصدی آن از سطح ۱۰۲ دلار به ازای هر بشکه در آغاز سال ۲۰۱۴ به پایین‌ترین سطح خود در پایان سال ۲۰۱۵ معادل ۳۶ دلار است.

واحد: دلار

ماخذ: بانک جهانی

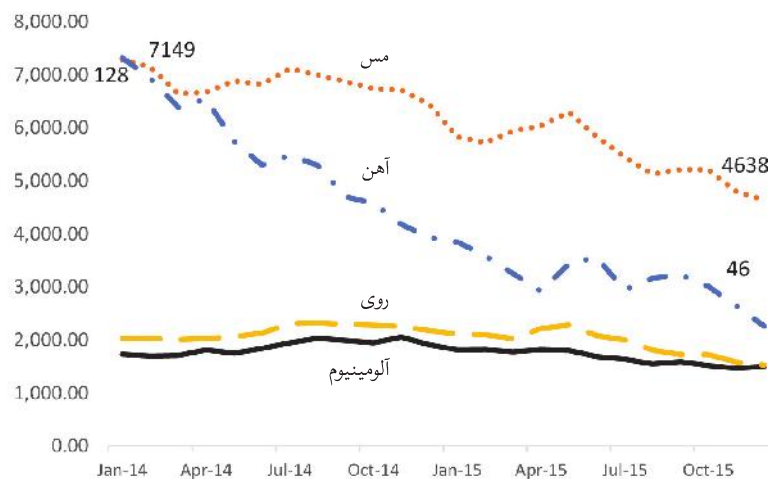
نمودار ۳-۴. روند قیمت نفت خام برنت و درصد تغییرات آن ۲۰۱۴-۲۰۱۵

دلایل کاهش قیمت نفت را می‌توان به کاهش رشد اقتصادی کشورهای پیشرفته و چین در نیمه دوم سال ۱۳۹۳ و در نتیجه کاهش تقاضای نفت خام از سوی این کشورها نسبت داد ضمن این که، افزایش تولید عربستان سعودی (به عنوان بزرگترین تولیدکننده نفت خام اوپک) را نباید از نظر دور داشت.

اثرات کاهش قیمت نفت در سال ۱۳۹۳ تا حدی به واسطه افزایش تولید، نفت داخل از بهار سال ۱۳۹۴ جبران شد. بر این اساس در نهایت درآمد حاصل از فروش نفت، رشد ۶٫۵ درصدی طی این سال را منعکس نمود. البته این افزایش تأثیر مثبتی بر تملک دارایی‌های سرمایه‌ای نداشت به طوری که این متغیر با کاهش ۷٫۵ درصدی مواجه بود. در نهایت آنچه که از منظر تحریک تقاضای داخلی (در بسیاری از رشته فعالیت‌ها همچون فولاد و سیمان) به واسطه سرمایه‌گذاری‌های دولتی از طریق تملک دارایی‌های سرمایه‌ای انتظار می‌رفت، تحقق نیافت.

۲-۲-۳- قیمت فلزات پایه

بازار فلزات در سال ۲۰۱۵ نمایانگر شرایط بی‌ثبات و کاهنده قیمت فلزات پایه به ویژه فلز «مس» بود. دلیل مهم آن را باید در همبستگی بالای قیمت این فلزات با قیمت نفت جستجو کرد. به بیانی دقیق‌تر، نفت درصد بالایی از سوخت مصرفی جهت تولید فلزات پایه را تشکیل می‌دهد و بنابراین با کاهش قیمت هزینه استخراج و فرآوری و به ویژه هزینه حمل‌ونقل زمینی و دریایی کاهش می‌یابد. شرایط رکودی حاکم بر اقتصاد جهانی و کاهش تقاضای کشورهای با رشد بالای اقتصادی نظیر چین زمینه کاهش قیمت فلزات پایه را فراهم کرد. در نمودار (۳-۵) روند نزولی حرکت قیمت این فلزات ارایه شده است.

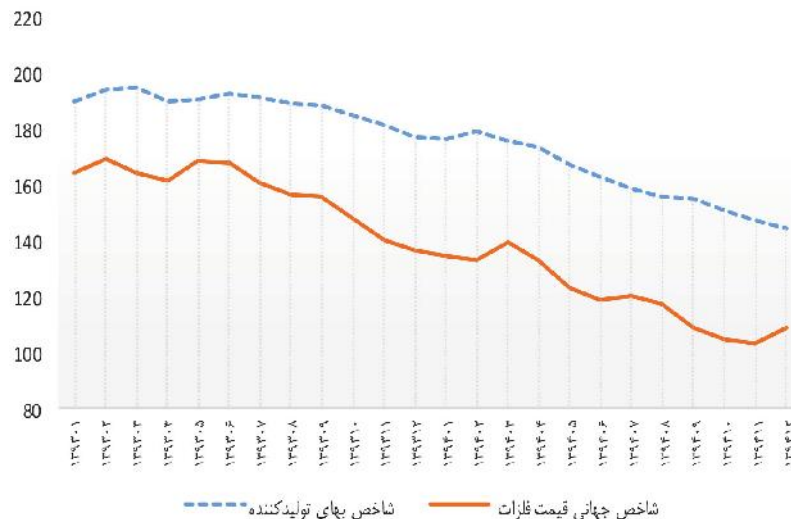

واحد: دلار در هر تن

ماخذ: بانک جهانی

نمودار ۳-۵. روند قیمت فلزات پایه در دوره ۲۰۱۴-۱۵

طبق نمودار (۳-۵) بیشترین کاهش مربوط به قیمت سنگ آهن (۶۴ درصد) و مس (۳۵ درصد) بوده است. البته شایان توجه است که اثر کاهش فوق به واسطه وجود برخی قیود نظام قیمت‌گذاری داخلی به طور کامل در بازارهای داخلی سرریز نمی‌شود.

ماخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و IMF

نمودار ۳-۶. شاخص جهانی قیمت فلزات و شاخص بهای تولیدکننده فلزات پایه در داخل

طبق نمودار (۳-۶) تقریباً در تمامی ماه‌ها در دوره ۱۵-۲۰۱۴، قیمت‌های داخلی فلزات پایه در سطح بالاتری نسبت به قیمت‌های خارجی قرار داشته است و شدت این شکاف در سال ۲۰۱۵ بیشتر بوده است. به نحوی که می‌توان گفت اگرچه قیمت‌های فلزات در بازارهای داخلی نرخی کاهنده داشته است، لیکن به لحاظ سطح قیمت از قیمت جهانی این فلزات بالاتر بوده است.

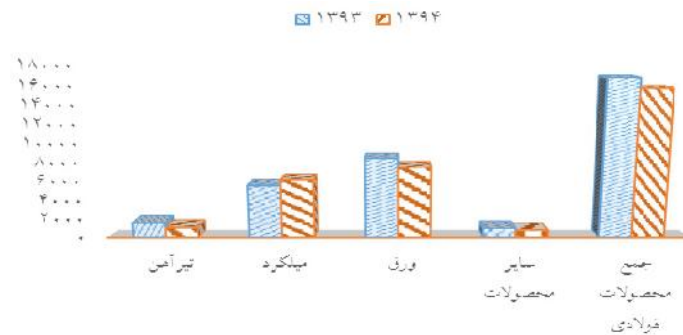
این موضوع از دو منظر حائز اهمیت است: اول از منظر تولیدکنندگان این محصولات در بازارهای داخلی که به مثابه نوعی اقدام حمایتی قلمداد نشده و از تعطیلی تعداد بیشتری از بنگاه‌ها ممانعت به عمل آورده است. دوم از منظر تقاضا کنندگان این محصولات در بازارهای داخلی که به واسطه اختلاف قیمت مشاهده شده با قیمت‌های جهانی انگیزه کاهش تقاضا از تولیدات داخل و افزایش واردات را به وجود آورده است.

بدین ترتیب بخش زیادی از تولیدات داخل در این بخش به موجودی انبار افزوده شده است. در نهایت، فضای بازار داخلی فلزات را در سال ۱۳۹۴ را می توان به صورت کاهش تقاضای داخلی (به واسطه شرایط رکودی و همچنین میل بنگاه های متقاضی به تأمین از طریق واردات) و تأثیر آن بر قیمت این کالاها طبقه بندی و خلاصه نمود. ضمن این که افت ذاتی ارزش این کالاها به دلیل ریزش قیمت های جهانی در کنار ثبات نسبی نرخ ارز نیز عامل دیگری بود که امکان صادرات برای این شرکت ها را محدود می ساخت.

۳-۲-۳. قیمت محصولات فلزی

قیمت جهانی محصولات فولادی در سال ۲۰۱۵ کاهش ۲۴ درصدی داشت، در بازارهای داخلی نیز کاهش در سطح محدودتری اتفاق افتاد و در برخی از محصولات فلزی روند مثبت رشد قیمتی به میزان ۴ درصد مشاهده شد. البته در تحلیل بازارهای جهانی ارقام عملکرد حاکی از کاهش قیمت این محصولات بود و بنابراین قیمت محصولات در این بخش کاهش قابل توجهی را تجربه نمود. به عنوان مثال، کاهش شدید قیمت مفتول به نسبت شمش فولاد، مبین کاهش سودآوری شرکت های تولید در بخش فولاد (به عنوان مهمترین زیرگروه فلزی) می باشد. همچنین روند کاهشی قیمت ها به نحو شدیدتر نسبت به شاخص بهای تولیدات فلزات پایه محقق گردید (به ترتیب ۲۳ درصد در برابر ۱۴٫۱ درصد).

بنا به گزارش انجمن جهانی فولاد، بعد از چندین سال متوالی، در پایان سال ۲۰۱۵ تولید فولاد ایران وارد روند کاهشی شد و از ۱۶٫۳ میلیون تن سال ۲۰۱۴ به ۱۶٫۱ میلیون تن رسید. این در حالی است که در سال گذشته چندین طرح جدید فولادی نیز به بهره برداری رسیده است و ظرفیت تولید فولاد خام کشور به حدود ۲۵ میلیون تن افزایش یافته است. از طرف دیگر رتبه تولید فولاد خام ایران در سال گذشته میلادی نسبت به سال ۲۰۱۴ تغییر نکرده و همچنان بعد از مکزیک در مقام چهاردهم جهان قرار دارد.

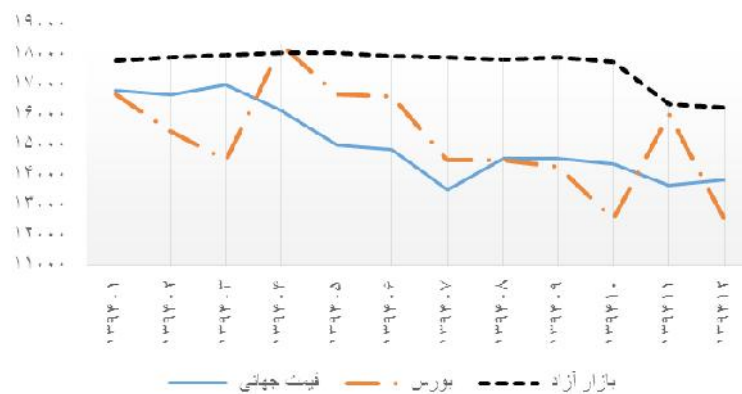

واحد: هزارتن

ماخذ: سازمان حمایت مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان

نمودار ۳-۷. نمودار مقایسه‌ای تولید انواع محصولات فولادی سال ۱۳۹۳-۱۳۹۴

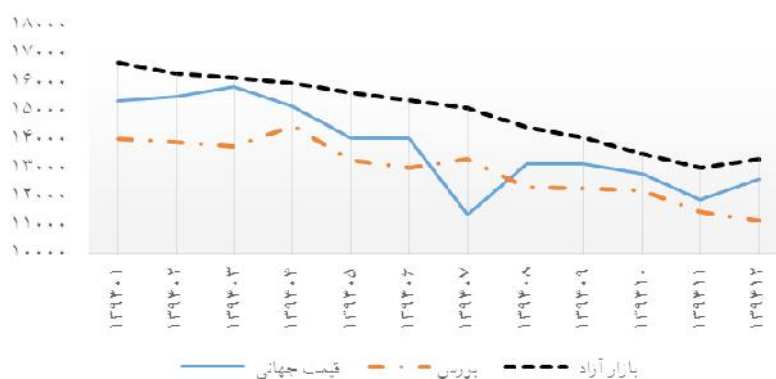
در خصوص تیرآهن نیز قیمت این محصول از آذر ماه ۱۳۹۴ روندی نزولی داشته، به نحوی که کمبود تقاضا و روند نزولی قیمت محصولات فولادی در بازار داخل کشور تا پایان سال ۱۳۹۴ ادامه داشته است.

ماخذ: سازمان حمایت مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان

نمودار ۳-۸. مقایسه قیمت تیرآهن در بازار جهانی، بورس و بازار آزاد

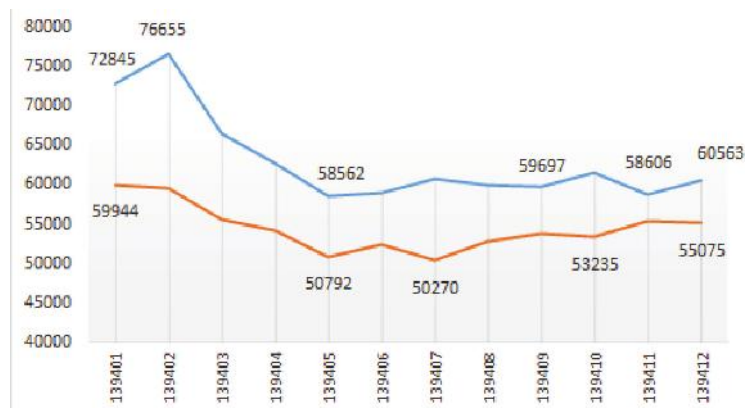
در ادامه کاهش قیمت های جهانی و همچنین ضعف تقاضا در بازار، قیمت میلگرد سایر متوسط نیز با افت همراه بود و در اواخر بهمن ماه به ۱۳۰ هزار ریال به ازای هر کیلوگرم رسید.

ماخذ: سازمان حمایت مصرف کنندگان و تولید کنندگان

نمودار ۳-۹. مقایسه قیمت میلگرد در بازارهای جهانی، بورس و بازار آزاد در سال ۱۳۹۴

متوسط قیمت انواع شمش آلومینیوم در سال ۱۳۹۴ به عنوان کالای شاخص در صنعت آلومینیوم، به میزان ۶۳۰۸۳ ریال به ازای هر کیلوگرم بوده که در مقایسه با رقم سال قبل که ۷۵۹۳۸ ریال در هر کیلوگرم، ۱۷ درصد کاهش داشته است.

ماخذ: سازمان حمایت مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان

نمودار ۳-۱۰. روند قیمت شمش آلومینیوم در بازارهای جهانی و بورس کالایی

در سال ۱۳۹۴

آلومینیوم در بین فلزات پایه بهترین عملکرد را نشان می‌دهد و دلیل اصلی آن تمرکز طرح‌های جدید چین روی این محصول به ویژه جهت بهره‌برداری در صنعت خودروسازی است. چین همچنان در صدر بزرگترین تولیدکنندگان آلومینیوم دنیا قرار دارد و تولید این فلز در این کشور، با رشد ۳۱/۱۵ درصدی نسبت به سال ۲۰۱۴ میلادی از ۲۴ میلیون و ۴۰۰ هزار تن به ۳۲ میلیون تن در سال ۲۰۱۵ رسید. دلیل رشد تولید آلومینیوم در چین ایجاد ظرفیت‌های جدید تولیدی در این کشور در سال‌های اخیر اعلام شده که این موضوع روی تولید آلومینیوم کل دنیا نیز تأثیر گذاشته است.

